

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Државног Савета од 13. септембра ове год. Бр. 6464., решено је:

да се Богољуб Вујић, чиновник београдске задруге, родом из Ирига у Срему и досадањи поданик угарски, прими у српско поданство заједно са својом женом Олгом и малолетном децом: Браниславом и Ђорђем, изузетно од §. 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 27. септембра 1905. г. у Београду

СТРУЧНИ ДЕО

ЈЕДНА ПОГРЕШНА НАДЛЕЖНОСТ

(НАСТАВАК)

§ I.

Напослетку, и она граница где престаје иступна а почиње преступна крађа, утаја и превара са свим је арбитражна. Зашто, на пр. да је утаја у вредности од шесет динара (три стотине гроша) или мање иступ (§ 391. крив. зак.) а изнад те цифре да је преступ (§. 231. крив. зак.)? Ова деоба нема апсолутно никакве, а најмање научне основе, и она је сама један доказ више да, када се не пође од тачне поставке, не може се доћи до правилних закључака. Чим је законодавац погрешно схватио карактер крађе, утаје и преваре, замисљајући да ту по квалификацију дела има значаја новчана вредност учињене штете, он је морао доћи до тога резултата, и нелогичнога и неправичнога, да, за исто дело, н. пр. крађу, једног осуђује на тридесет дана а другог на пет година затвора, и то само зато што ствар, коју је овај последњи украо, вреди један динар

више него она до које је онај први истим таквим делом дошао.

И што тај арбитражијум овде увећава то је овај факат: да питање односно вредности предмета крађе, утаје или преваре зависи од субјективне оцене вештака, што значи да од те оцене зависи и питање: да ли је крађа, утаја и превара иступ или преступ. Интересантна ствар, да вештаци, чија је дужност сасвим друга, одлучују суверено о квалификацији дела, одлучују о судбини окривљенога. Било из сажаљења било из других обзира који не смеју играти никакву улогу кад је реч о примени закона, они могу, спуштајући процену предмета на четрдесет односно шесет динара или на још нижу цифру, спасти окривљенога од велике казне, којом закон казни преступну крађу, утају и превару, и учинити да буде иступно кажњен. На тај начин кривац ће, у главном, успети да избегне праву одговорност. Исто тако они имају маха да, опет руковођени неисправним побудама, прецењујући украдену, утајену или преваром одузету ствар, окривљеном ставе на терет одговорност за преступно, у место за иступно, дело, и да му навуку казну много већу него што је она која би му се, с погледом на праву вредност ствари, по закону имала досудити.

Ко не увиђа да једно законодавство које допушта, и то у питањима о личној слободи и приватним правима појединаца, решења основана на произвољним оценама, може само да компромитује добар глас правосуђа, што, наравно, не иде без штете по оне задатке којима правосуђе има да служи?

Али нису ово једини недостаци овога законодавства. Има још и овај, врло озбиљан, који се тиче губитка грађанске части. Пошто иступи не повлаче губитак грађанске части,¹⁰⁾ то онај који буде осу-

ђен за иступну крађу, утају или превару не потпада под одредбе §§-а 18. и 34. крив. зак. који се тичу губитка грађанске части. Међутим тако није са пре-

весну радњу радити) и 37. (да се кривац протера) крив. зак. имамо изречну одредбу у §. 38. истога законика по коме се те казне „не могу никад саме за себе ни појединце ни једна с другом кривцу одсудити, него тек уз друге овим законом одређене казне, па и то само у оним случајевима, где закон изриком то каже.“ Ни у кривичном законнику ни у полициској уредби нема наређења о томе да се учинилац каквог иступа може осудити на губитак грађанске части. Шта више кривични законик, побрађајући, у § 310., казне које за собом може повући иступ, не предвиђа и губитак грађанске части, што значи да он ту казну, код иступних дела, па ма она била и бешчасна, искључује.

Отуда онај који је за бешчестан иступ осуђен није лишен права чији губитак повлачи губитак грађанске части. Тако, под резервом о којој ће ниже бити говора, он има активно и пасивно бирачко право, пошто чл. 87. и 95. Устава траже, за губитак тога права, губитак грађанске части, а тога, као што смо видели, нема код осуде за бешчестан иступ.

Али, осуда за један бешчестан иступ, крађу, може повући полицијски надзор. То се види из тач. 7. §-а 310. крив. зак. који, међу иступним казнама, предвиђа и тај надзор (допуна тога §-а од 20. марта 1863.), и § 330. б истога законика који вели „Надзор полицијски изричу полицијске власти поред других казни само над крађивцима.“ (Допуна од 20. марта 1863.). Да ли онај који је, због иступне крађе, осуђен на полицијски надзор има активно и пасивно бирачко право? Ми мислимо да, односно првога од та два права, треба одговорити афирмативно. Чл. 87. Устава не везује губитак тих права за полицијски надзор већ само за губитак грађанске части. Осуда на полицијски надзор и губитак грађанске части, то су две различне ствари, што се, у осталом, види и из §§ 38. и 38. а крив. законика који губитак грађанске части и полицијски надзор предвиђају као две оделите казне.

Међутим, законом о општинама за полицијски надзор везује се увек губитак права гласа на општинском збору. Чл. 32. вели: „Немају право гласања на општинском збору.... б. који су под полицијским надзором.“ Ово значи, да и они који су, због иступне крађе, осуђени на полицијски надзор немају ни активно ни пасивно бирачко право у општини (чл. 71. и 105. зак. о општинама). Исто то важи и за полицијски надзор који се изриче по §. 4 а. — став последњи друга половина — полицијске уредбе.

На тај начин, осуда због иступне крађе може да повуче извесно умањење грађанске части, извесну *capitis deminutio*. Јер несумњиво је да се чл. 32. тач. б. зак. о општинама односи само на полицијски надзор који изричу полицијске или општинске власти по §. 320. б. крив. закона и §. 4. а. полицијске

¹⁰⁾ То је несумњиво да бешчасни иступи не повлаче губитак грађанске части. Ни једна казна, па, дакле, ни ова, не може се изрећи без нарочитога законскога текста. *Nulla poena sine lege*. За губитак грађанске части, као и за казне из §§ 35. (да се кривцу одузму неки предмети), 36. (да не може из-

ступним крађама, утајама и преварама. Осуда за преступно дело, за разлику од осуде за злочино дело (§ 18. крив. зак.), не повлачи по самом закону губитак грађанске части. Да ово буде мора суд тај

уредбе, а не и на надзор који може да досули првостепен суд, пошто се надзор овога суда може изрећи само у случајевима § 37. б. крив. зак. предвиђеним (крађа, разбојни лтво, ајдуковање, прикривање или јатаковање, паљевине хотимичне), а у тим случајевима кривац се осуђује, у исти мах, и на губитак грађанске части. (За прикривање, ово, изгледа, не важи увек — в. §§. 49., 50. и 47. кри. зак.). Ово значи да су ти случајеви обухваћени тач. 1. и 2. чл. 32. зак. о општ. и да се, пошто код злочина и преступ не може бити полицискога надзора без губитка грађанске части, тач. 6. тога члана односи само на полициски надзор у случају испуња или у случају друге половине последњег става §-а 4. а. полициске уредбе.

Разуме се да је, с погледом на оно што смо горе казали за надлежност код суђења испуња, општински закон за критику, у колико он речену *capitis deminutio* установљава за онога који је испуња осуђен на надзор.

Стари закон о општинама, од 24. марта 1866. са допницим изменама и допунама, био је овде још строжи. По његовом чл. 16., није имао право гласа на општинском збору ни онај који је био осуђен због испуња који човека бешчисти и јавни морал вређа, док не прође година дана од дана издржане казне* (тач. 1.). Док, по садашњем закону, немају право гласа на збору само они који су осуђени на полициски надзор, а то је само случај са испуњим крађама, дотле, по ранијем закону, то право нису имали, за време тамо одређено, сви они који су ма за какав бешчастан испуњ били осуђени, и ако нису били под полициском надзором, н. пр. за утају.

Интересантна је ствар да садашње, као и раније, законодавство наше прописује, за бирачко право у општини, теже услове него за бирачко право у држави. По њему изгледа да је дужност управљати локалним општинским интересима деликатнија и захтева већи степен моралности него дужност вршења једног дела суверене власти, које се огледа у бирању народних представника.

Ми мислимо да ће бити корисно да овде потирамо ово питање, горе већ наглашено: да ли онај који је под полициским надзором, за бирачко право у општини било општинском влашћу може бити бирач за народног представника (посланика), и ако иначе испуњава све услове које за то прописује чл. 95. Устава.

Питање није неумесно због друге тачке тога члана по којој кандидат за народног посланика мора да ужива сва грађанска и политичка права,* и због тач. 6. чл. 32. зак. о општинама која, као што смо видели, одузима и активно и пасивно бирачко право у општини ономе који је под полициским надзором. За таквог не може се, сумње нема, рећи да ужива сва грађанска и политичка права, што значи да он нема услова да буде народни посланик. Да приметимо да се тач. 2. чл. 95. Устава не односи на губитак грађанске части, пошто је тај случај обухваћен почетним ставом чл. 95. Устава који вели: „За посланика у народној скупштини може бити изабран само онај, који сем услова потребних за право бирања, испуњава још и ове услове.....“ А међу условима у чл. 87. Устава за право бирања прописаним налази се, као што знамо, и тај да бирач не сме бити под губитком грађ. части. Из овога излази да тач. 2. чл. 95. Устава која говори о уживању свих грађанских и политичких права, мисли на случај губитка једног таквог права и без губитка грађ. части, случај који, као што нам то показује закон о општинама, није немогућан.

Из овога излази, даље, да је Устав друкчије поступио са активним а друкчије са пасивним бирачким правом. Док чл. 87. Устава, у коме је реч о првом од та два права, ограничава законодавну власт, тако да услови за активно бирачко право не зависе од ње, дотле чл. 95., додајући онај став (у тач. 2.) о уживању свију грађанских и политичких права, ставља ту власт у могућност да пасивно бирачко право скоро по својој вољи регулише. Одузимајући појединцима, и у одсуству губитка грађ. части, неко грађанско или политичко право, законодавна власт тим самим лишава их и права да могу бити кандидати за народне посланике, што не би могао бити, да није одредбе у другој тачки чл. 95. Устава.

губитак нарочито изрећи (§ 34. крив. зак.), а то суд може, а и дужан је, учинити код оних преступа за које је кривични законик изриком везао губитак грађанске части. То су у опште преступи бешчасни,¹¹⁾ дакле, ту долазе и крађе, утаје и преваре. На тај начин, разлика између положаја онога који је оптужен за испуњу и оног који је оптужен за преступну крађу, утају или превару, врло замашна већ и са гледишта затвора којим закон та дела кажњава, још је увећана. Док се учинилац, рецимо, испуње преваре, пошто издржи затвор, налази, у погледу јавних права, у истој ситуацији у којој би био да никакво дело кривично учинио није, дотле онај који је преступну превару извршио, за време за које је грађанску част изгубио (§ 34. крив. зак.), не ужива права побројана у § 18. крив. зак.. И ова велика разлика у њиховим положајима, по издржаном затвору, доћи ће

Тако, н. пр., чл. 163. Устава вели: „Право гласања при општинским и окружним изборима има сваки српски грађанин, члан државне општине или округа, који, уз друге законске услове, плаћа држави 15 динара непосредне порезе.....“ Дакле, ко ће имати бирачко право у општини и у округу, о томе решава, по овом уставном наређењу, обична законодавна власт. Стога ми и сматрамо да нису неуставни прописи: чл. 35. зак. о општинама по коме нема права гласа на општинском збору онај који је под полициским надзором и чл. 58. зак. о уређењу округа и срезова који вели: „За окружног посланика може бити изабран сваки српски грађанин, који је стално настањен у срезу, за који се бира, или у вароши која засебно бира, (чл. 56.), а који је навршио тридесет година и има све друге услове, који се траже за кметове и одборнике.“ Подвучене речи значе да онај који је под полициским надзором не може бирати окружне посланике нити за то бити бирач.

И овда, како лица под полициским надзором не уживају ова два важна права: бирачко право у општини и у округу, то она, по тач. 2. чл. 95. Устава, као ни по чл. 14. (тач. 2.) закона о изборима народних посланика, немају квалификација за народног посланика. У осталом, било би чудовато да неко може бити народни посланик, а нема права да буде н. пр. ни општински одборник. Овде је законодавство наше избегло ону неограничност коју смо констатовали код активног бирачког права у општини с једне и у држави с друге стране.

Али, што је најинтересантије, то је ово: да полициска власт, односно општинска власт, може неког лишити активног и пасивног бирачког права у општини и у округу, и пасивног бирачког права у држави. Када, од стране тих власти, неки појединац буде осуђен на полициски надзор, он, за време док је под овим, губи та права. И ако пресуде полициске власти и општинскога суда по испуњим делима, изузев случаја предвиђенога последњим изменама и допунама полициске уредбе, подлеже расматрању првостепенога суда, ипак се не може рећи да су, код нас, горња политичка права окружена сигурним гаранцијама.

[Према §. 4. полициске уредбе општински суд не може изрећи полициски надзор због крађе до два динара — дело по коме је данас пресуда његова извршена. Да ли, у таквом једном случају, може изрећи надзор полициска власт? Изгледа да не може по § 4. б. полициске уредбе, ма да §. 320. б. крив. зак. вели на један генералан начин: „Надзор полициски изричу полициске власти поред других казни само над краљивцима.“ Ако би се друкчије ово питање решило, и ако би се, осим тога, узело да пресуда полициска по испуњеној крађи у вредности до два динара не иде првостепеном суду чак ни онда када је учинилац дела осуђен и на полициски надзор, тада бисмо имали овакав резултат: полициска власт би могла неког привремено лишити права да буде бирач за народног посланика, и то одлуком која је извршна!].

¹¹⁾ Ми не долажемо: и преступи из користољубља учинени, пошто израз *бешчастан преступи* обухвата и те преступе.

као што смо видели, врло често отуда што ће диференција између вредности ствари, предмета превара, бити минимална.¹²⁾

(поставиће се)

Живојин М. Перић.

СУДОВИ И ЊИХОВО УРЕЂЕЊЕ

за време уставња од 1804—1813. год

(СВРШЕТАК)

О Доказима.

У оно време наше борбе с Турцима, када се свеколика снага напрегла да се ослободимо Турака, када се покушавало да створимо државу, када су први пут заснивају судови, занимљиво је видети, шта се пред судом примало, шта је требало судије да убеди у правичност нечијег тражења.

Докази су у оно време били:

1. *Заклетва*. Кад кривац није ухваћен на делу, али је сумња пала на њега, да је учинио кривицу, на других доказа нема, онда је таквом кривцу допуштана заклетва, да није учинио кривицу ни он ни његови укућани (Прот. Шаб. Маг. № 238, 167, 369, 356, 584, 622, 714, 749 и 875). Заклетва се полагала пред судом на Јеванђељу метнувши на њега три прста (Прот. Шаб. Маг. № 221). Заклетву су често пута полагали сами кметови да њихов сељанин није учинио кривицу (Протокол Шаб. Магистр. № 622 и 806.).

2. *Заклетва путем коцке*. Кад се деси случај, да ниједна парничка страна није била у стању да докаже оно, што тврди, већ обадве траже заклетву, тада је суд бацао коцку, па на коју падне коцка она се страна заклињала (Прот. Шаб. Маг. Бр. 193, 277, 278).

Смисао заклетве састоји се у томе, да истинитост онога, што неко доказује, потврди призивањем имена Божјег. У основи овога доказа лежи вера да Бог прима непосредно удела у људским делима и да неће допустити, да се ко лажно позива на Њега.

3. *Сведоци*. Сведоци људи, којима се може веровати, служила је и у оно време судијама као доказ (Прот. Шаб. Маг. 427, 432, 334, 869). Сведоци се утврђавала заклетвом. Осведочење као доказ тражи и Карађорђево криминално законик (§§ 18, 21 и 36).¹⁾

4. *Признање*. Као довољан доказ узимано је и признање кривца да је зло дело учинио. Али ако кривац сам није хтео признати дело, а све околности говоре да га је он учинио, онда је ударан на муке (одају) да би дело признао (Прот. Шаб. Маг. Бр. 658).

¹²⁾ Видели смо већ у прим. под 11., какав је положај онога који је било за испуњу крађу било по §. 4. а *in fine* полиц. уредбе осуђен на полициски надзор.

¹⁾ Овај законик штампан је од § 14 до 88 у Подунавци за 1843 и 1844 год, а отуда га прештампано г. Д. Ђ. Алимич у својој раније поменутој књизи, стр. 49—52.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Јавна исправа пред судовима онога времена такође је била довољан доказ за судије. Јавна исправа била је облигација, тапија или други који писани акт од сеоске власти или од магистрата. Тако је у половини маја 1808 године издао Управни Савет магистратима ову заповест: „да се од 20 маја 1808 године нико не би смео усудити без знања магистрата продати кућу и виноград, ливаду и ред воденични и свакога грунта земљу док пресудом пазар учини и под муром књигу на своје добро, земљу или што прода, не узме, јер који би се трећио или продали ил' купити без овога мур и књиге, пазар хоће се кварити.“²⁾

6. Поред обичних сведока у оно време било је и сведока, који се у Душановом Законику називаху *душесницима*. То беху људи, који по души или по уверењу под заклетвом допуњаваху или одржавашу исказе једне или друге парничне стране. Пример оваквих сведока, који по души сведоче, имамо у Протоколу Шабачког Магистрата, Бр. 473, где је пресуђено некаквом Пантелији Савковићу и његовом друштву за воденицу из Метковића по кметови како на душу примају. Сличан пример имамо и под бр. 622.

7. *Свод*. У старом законодавству кад се појави сумња о својини покретних ствари, и нарочито о својини стоке постојао је особити начин доказивања, који се називао *свод*. Ако се на некога помисли или у кога човек позна своје марвинче, па се пожали суду на њ даму је украо, тај је дужан био казати од кога му је, и он да је исти добављен те испитиван, па даље редом, док се потпуно не ухвати је ли или није крађа,³⁾ а ако је крађа, које украо. Пример оваквога доказивања видимо у протоколу Шабачкога Магистрата, Бр. 792 и 806. У овом последњем примеру имамо овакав случај:

„Дошао је суду Јевта Терзић из Корените, и пријавио се суду да је познао свога коња у Гаврила Коларовића из Мацова, шабачке нахије. Гаврило се изговара, да је мењао од Јанка бимбаше циганског за коња једног. Кметови Јевта Терзић, Младен Обрадовић, и Богдан засведочише и заклетвом формално потврдити хоћеше, да је исти коњ Јевтин. Тако ми пресудимо, да Јевта свога коња води, Јанко да да Гаврилу другога коња на место, а Јанко да иде у ваљевску нахају тражити од кога је коња купио, и њима да покаже онога човека, и тако да се може наћи онај, који је коња украо, и од суда ваљевскога писмено Јанко да донесе, какво је тамо савершио.“

Исти случај налазимо и у Деловодном Протоколу Карађорђа Петровића под Бр. 687.

8. Као докази на суду узимати су и *спољашњи знаци*, на пример убој, модрице и друго. При крађи, ако је крађена ствар нађена у кући окривљенога и т. д.

9. *Мазија*. Да ли је окривљени крив или не у старој српској држави као доказ често се пута употребљавао *котао*

или *мазија*. Вук у својем Речнику под речју мазија вели: „У Србији су до скоро *кашто вадиле мазију*, т. ј. кад на каквога човека реку да је што украо, а он се одговара да није, онда у завре пун казан (или велики котао) воде, па у ону врелу воду метну комад врућа *усијана гвожђа* (или камен), а онај, на кога веле да је украо, засуче рукаве, па објема рукама извади оно гвожђе из воде. Ако он не буде украо оно што на њега говоре, не ће се ожећи ни мало, ако ли буде украо, изгореће му руке.“

Из докумената осталих иза првога устанка не види се да је мазија употребљавана као доказ. Али Карађорђе је у почетку 1812 године осудио Милутина Гарашанина, оца Илијиног да *вади мазију*, што је мислио да је он запалио неко поштанско сено у селу Гарашима. Милутин се не хтеде покорити томе беспутном суду него се одметне у планину.¹⁾

О казнама

Као год што се судови полако развијали тако су и казне постепено завођене. Али у самом почетку устанка, кад се кидало с једном влашћу а друга још није настала, требало је одржати ред у народу, требало је сузбити, застрашити и обуздати неваљале људе, да не краду и не убијају браћу своју и да друга зла не чине. За то на првом састанку у Орашцу, кад је Карађорђе биран за старешину, вели Ј. Ђурић да је Карађорђе казао: да он хоће тога терета (старешинства) да се прими, но сваки да зна да ја хоћу сви у слогу да дођу, да нико не тера пизме старе, да лопова и хајдука не буде, да су путови, трговина и трговци слободни и сигурни, а где би се такви злочинци ухватили одмах да се погубе.²⁾ Слично овоме приповеда и Петар Јокић наводећи да се Карађорђе није хтео примити старешинства. Кад су га питали зашто, он им је одговорио с тога: што ће свакога, који се ухвати у најмањој издаји убити, или обесити или на страшне муке ударити.³⁾ Овде видимо да се при самом избору старешине у Орашцу предвиђало да ће се имати посла са самовољним људима, са убицама, разбојницима и издајницима. И већ се ту предвиђају страшне казне за такве људе, предвиђа се смртна казна, вешање и ударање на разне муке. Одмах у самом почетку борбе с Турцима Карађорђе је ухватио, идући на Рудник, некаквога човека, који је био понео писмо од Сали-аге рудничкога Кучук Алији у Београд, па је заповедио те су му пребило ноге и руке и оставио га онако са испребијаним ногама и рукама да се мучи роворећи: „Коекуде, тако ће бити са сваким који се у издаји ухвати.“

У мемоарима проне М. Пенадовића види се како је још маја месеца 1804 године установљен први суд у ваљевској нахији и како је прота према крмчји, Јустинијановом Закону и строгостима Мојсијевим прописао први нека правила за поменути суд. У тим првим судским пра-

вилама налазимо *смртну казну, мртву шибу, телесну казну, стрељање и новчану накнуду*.

Смртна казна и метање на точак примењивала се на убице; стрељање на војника, који побегне са страже; мртва шиба на онога, који отме девојку, који утече из војске и на онога, који се у свађи лати оружја; батинама кажњавали су се лопови, кривоклетници; а новчану накнаду поред телесне казне имао је да даје онај, који је кривоклетством оштетио другог.

У уредби за суд ваљевске нахије од 1 јануара 1809, године Управни Савет одобрава три врсте казне, и то *казну новчану, затвора и телесну*. Телесну казну суд је могао применити на кривце и то од 25—50 штапа, *веће кашчиге* да не буде. Даље се наређује: *наћи ће се и такови људи, који за вишеречене каштиге нису, како чесни кметови, буљубаше и трговци, таквима за прву погрешку буди каштига арест (затвор) 24 и 58 сати о хлебу и води, а други пут по 25 гроша и 50; ако се пак случи да и најчеснији човек горе поменуте каштиге потегне, па и трећи пут сагрешни, таквове после буди каштига с батинама.*¹⁾

С бољом организацијом судова, с њиховим развитком и разне су се казне примењивале, особито током 1809, 1810, 1811, 1812 и 1813 године до августа месеца. Ми ћемо те казне изнети овде редом почевши од најблажих до најстрашнијих и најстрожих.

1. *Новчана казна* ређе се примењивала, у време Карађорђево, али се ипак примењивала, као што се види из поменуте одредбе ваљевскога магистрата. Она је примењивана на клеветнике (П. Ш. М. Бр. 637,²⁾ за нетачну меру хлеба (П. Ш. М. Бр. 723, 787), за убој и злостављање (П. Ш. М. Бр. 768), а примењивана је и на кријумчаре (Д. П. К. Бр. 741). Новчана казна често је пута примењивана комбинована са телесном казном (П. Ш. М. Бр. 768.)

2. *Телесна казна*. Ова казна примењивана је за разне кривице а састојала се у батинању. Према значају кривице примењиван је и број батина. Тако ако ко наведе кога на крађу да прими 12 батина у јарму (П. Ш. М. Бр. 737). Са 25 батина кажњавало се за непослушност и непокорност власти (П. Ш. М. Бр. 18), за нечување стоке (П. Ш. М. Бр. 733), за хуљање власти (П. Ш. М. Бр. 799), за међусобну тучу (П. Ш. М. Бр. 814), за крађу овце или јагњета (§ 26 Карађорђевог кривичног законика), за псовку и грдњу свештеника, старешине, чиновника, трговца или кмета (Кривични Законик § 23) и војника који би без одобрења избацио пушку (Казн. Законик § 15). Са 50 батина кажњавало се за паљевину (Д. П. К. Бр. 1024) за крађу вола (П. Ш. М. Бр. 732), за не извршење

¹⁾ Историски развитак полицијских власти у Србији, од Д. Ђ. Алимпића, 1905. год. стр. 38.

²⁾ У даљем навођењу појединих бројева из Протокола Шаб. Магистрата обележаваћемо са П. Ш. М. Бр. а из Деловодног Протокола Карађорђевог са Д. П. К. Бр.

¹⁾ М. Ђ. Милићевић. Поменик. Стр. 765.

²⁾ Гласник IV, стр. 115.

³⁾ Споменик XIV, стр. 18.

²⁾ Протокол шабачког магистрата Бр. 194.

³⁾ Ст. Новаковић. Законик цара Душана 1898. стр. 254.

судске пресуде (П. Ш. М. Бр. 731), за наплату пића преко одређене тарифе (П. Ш. М. Бр. 816). Осим тога кажњаван је с 50 батина војник, који би наперио пушку на другога и не би окинуо; кум, девер и стари стват, који би се примили часништва при венчању отете девојке (Казнени Законик § 21 23 и 27). С 30 батина кажњавати су сватови, који били при венчању отете девојке (Казн. Законик § 27). Са 100 батина кажњаван је војни бегунац, кријумчар коња за Турску, онај, који превари девојку, бунтовник и онај који друге постиче на буну, каплар који би заспао на стражи и за крађу вола и коња (Д. П. К. Бр. 1256, 1259, 1330. — П. Ш. М. Бр. 164. — Казнени Законик § 21 и 26). И најпосле са 200 батина кажњаван је онај, који би преварио и отео девојку (П. Ш. М. Бр. 339).

Често пута сусрећемо телесну казну примењену уједно са затвором; тако за покушај похаре кажњавало се с 50 батина и 15 дана затвора, за крађу говеда 50 батина и 7 недеља затвора, за онога, који у прељуби с девојком роди дете 150 батина и затвор (П. Ш. М. Бр. 70, 705, 715, 775 и 815).

3. *Затвор или хаис.* Ова је казна ређе примењивана код судова и власти од 1804 — 1813. Тако налазимо да је казна затвора примењена према мужу за злостављање жене (П. Ш. М. Бр. 338) за убијање стоке (П. Ш. М. Бр. 583); затвором од године дана кажњени су момци војводе Раке Левајца за свирепи и безбожно поступање према људима Ракине кнежине. (Д. П. К. Бр. 1238).

Затвор с оковима примењиван је за нехотично убиство, исто тако и на онога, који би потегао пушку или нож па окреше а не убије (Казнени законик § 19 и 20).

Затвор је се могао где што заменити новцем (П. Ш. М. Бр. 706).

4. *Робија.* У Београду, у тврђави његовој, постојао је за време првога устанка некакав казнени завод, у коме су људи, осуђени на робију, казну издржавали. Шабачки Магистрат слао је људе осуђене на робију у Београд да тамо казну издржавају (П. Ш. М. Бр. 339). У тамници београдске тврђаве издржавао је казну 1813 године војвода Максим Рашковић, затим Павле Цукић и Петар Молер. Људи, који су казну издржавали, морали су радити у тополиници у доњем граду. Од тога нису се изузимале ни војводе, као што то прича Вук Караџић на једном месту у својим списима.

5. *Лишење чина.* Ова казна употребљавана је само према старешинама и чиновницима онога времена. За злоупотребе у војводској дужности лишен је војводства Димитрије Пазарац (Д. П. К. Бр. 957). За тим § 37 Казненога Законика прописује да се лиши чина и власти и да падне под казну сваки онај старешина или судија, који се нађе да је с лоповима, који коње краду или волове, те с њима дели, или који штити лопове и угњетави сиротињу,

6. *Расељавање.* Овом казном кажњаване су породице хајдука, који се не могу да похватају (Д. П. К. Бр. 750).

7. *Прогонство.* Прогонством прети шабачки магистрат пијаницама и свађалицама (Бр. 124); исто тако прогони жену некакога Прелића из целе нахије (Бр. 136). Карађорђе прети прогонством у Москове породицама неких убица (Д. П. К. Бр. 750).

8. *Мртва Шиба.* Ова казна као да није примењивана раније. У нашем законодавству средњег века, колико ми је познато, не постоји. За време устанка она је примењивана али највише на војне кривце. Она је примењивана на хајдуке. Тако је Карађорђе наредио крагујевачким кнезовима да казне Радивоја хајдука из Петровца мртвом шибом кроз 500 момака 24 пута, и да му његову сентенцију (пресуду) прочитају пред народом, да покажу његова дела, како је зло градио и шта је дочекао (Д. П. К. Бр. 602). За тим примењивана је на убице, кад им се смртна казна или вешала замењивале мртвом шибом. Тако је некакав Павле Миленковић из Мачве села Змијања осуђен на вешала за убиство, па му је та казна замењена мртвом шибом 5 пута кроз 300 момака (П. Ш. М. Бр. 221.). У „настављенијама.“ која су дата војводама 1812 године, налази се и ова заповест односно шибе: за војне преступе дозвољамо вам казнити кривце сразмерно преступима са штаповима, а бегунце из војске и онога, који на позив на војску, не дође, можете казнити шибом но најдаље кроз 300 момака три пута. Осим тога мртва шиба примењивана је на војника, који би при изгубљеној битци за живота дао оружје из руке или би га бацио, и то да трчи кроз параду 600 момака шест пута; војник који би на стражи заспао кажњаван је мртвом шибом кроз 300 момака три пута; исто тако и војник, који би крао својега брата, као и момак, који се усуди отети девојку (Казнени Законик §§ 14, 21, 25 и 27),

9. *Смртна казна.* Ова казна употребљавана је врло често у време првога устанка. Тако она је примењивана на кривце и злочинце за силовање деце, за буњење у војци, за убиство, за оцеубиство, за хајдуковање, за опасну крађу, на девојку, која роди без мужа дете — копиле, па га удави. (Д. П. К. Бр. 658, 839, 857, 842, 958, 1248, 1486, 1508, 1523, 1441. — П. Ш. М. Бр. 221. — Казнени Законик §§ 18 и 30).

10. *Вешање.* Ова казна је исто је што и смртна казна само што је смртна казна извршена мачем, сабљом или пушком часнија а вешање је давало смртној казни понижење. Вешала су досуђивана за рушење мира на граници (Д. П. К. Бр. 933.); за похару (Д. П. К. Бр. 1049); за убиство (Д. П. К. Бр. 1109 и 1248); за хајдуковање (Д. П. К. Бр. 1508); и шпијуни су по где кад кажњавани вешањем (Д. П. К. Бр. 1598 и 1706).

11. *Бацање у воду.* Ова казна као да је примењивана првих година устанка. А раније сам ју је народ вршио. Она је остатак из старог законодавства, а доцније постала је обичајем народним. Бацање у воду пре би служило као доказ него као казна, јер се бацало у воду да се дозна, која је жена вештица, па кад се дозна, онда се подвргавала казни. У

Протоколу Шабачкога Магистрата имамо траг да је бацање у воду некада служило за казну. Тако под бр. 193, магистрат је пресудио момку Стевану Михајловићу из Петловаче, који је учинио непочинство и нечисто с девојком Анђелијом Живановићелом из Петловаче, тако момку ударише 100 батина а девојки 50 камџија за овај први пут: а за други пут имаће ову казну: „да у воду оке бачени бити.“ Овај обичај да се девојке, која роди копиле, зашије у врећу и баци у воду, живео је раније у Мачви. Или је растрзата коњима.

Бацање у воду као доказ такође је остатак из старијег законодавства и обичајнога права, које је често примењивано на жене које су држали за вештице. И сам Карађорђе, како прича Вук Караџић, употребљавао је бацање у воду као доказ да сазна која је жена вештица а која не. У осталом доцније је и сам Карађорђе својим казним законом забранио то, јер § 31 гласи:

„Ко би се усудио вештице тражити и убијати жене и мучити, као што су бивале овакве будалаштине, или у воду бацити, ко би ово учинио — овакву лудост, за коју се Србима бели свет смеје, за овакву будалаштину осуђујемо му: оно њему да се учини, што би он учинио више реченим вештицама.“

12. *Саваљивање* је такође казна, која је постојала у византијском законодавству. Постојала је и у старом српском законодавству за оцеубице, матереубице, браћубице и чедубице. У обичајном праву за време Турака постојала је и примењивана је на вештице. За време првога устанка она се сматрала као казна равна вешању. Тако Карађорђе 22 јуна 1813 године пише војводи Јови Поречком за старца, кога је ухватио на планини са турским књигама шпијунити и људе и збогове предавати, да га обеси или сажесе пред народом (Д. П. К. Бр. 1706).

13. *Вађење очију.* И ова страшна казна постојала је у византијском и српском законодавству. Душан наређује да се пијаница, који удари, или нападне, посече или окрвави а не убије или не рани тако да од тога смрт дође, казни вађењем ока. Карађорђе пак наређује 18 јула 1812 године Вујици Вулићевићу, војводи смедеревском да Петка, који је слепо похарао казни тако: што ће сазвати вилает, пак му очи извадити (Д. П. К. Бр. 887).

14. *Пребијање ногу и руку.* И ова страховита казна пореклом је из средњег века. Примењивали су је Византијани и Турци, а да ли су је и Срби примењивали у старој српској држави, не знам. Народна песма помиње ову казну примењену од стране Турака на српске хајдуке. Карађорђе је примењује на шпијуне. Она је први пут примењена 1804 год. пред освајање Рудника. Милићевић М. Ђ. прича то овако:

„Идући с устаницима да опседне Град „Рудник, Карађорђе је Блазнавској реци, „сретне некакога Раку из села Рудника „на осамарену коњу, и упита га куда ће: „— Идем у Смедерево за со, одговори Рака.

» Борђе је, међутим, знао да је тај Рака био пријатељ рудничким Турцима, па га по други пут упита лепо:

» Рако, кажи право куда си ишао, биће ти лакше?

— Идем, човече, у Смедерево за со. одсеца се Рака. Борђе заповеди те Раку претресу, и — у шбари му нађу писмо од Сали-Аге Рудничкога Вика, за Кучук-Алију дахију у Београду...

» Видећи то, Борђе заповеди те Раки каменом пребише обе ноге испод колена и обе руке испод лаката.

— Коокуда, рече му тада: — иди сад те носи Турцима аисма!

» Иза тога Борђе оде да осваја Рудник, а Рака оста на друму да пишти.⁴⁾

У казненом закону такође се одређује за шпијуне ова страшна казна. У § 24 вели се:

» Који би се Србин ухватио и осведочио да тајно води шпијунлук, да род свој издаје, тај да се каштигује: да му се пребију обе ноге на два места и обе руке, и тако жив да се дигне на коло, и да се не скине док кост траје.»

Исту казну овај законик одређује § 34, 35, и 36 за хајдуке, за онога, који даје хлебца хајдуку или га не јави власти, затим така се казна прописује и за старешину судију, који би се усудио, да хајдуке шаље у народ да харају и њему да доносе.

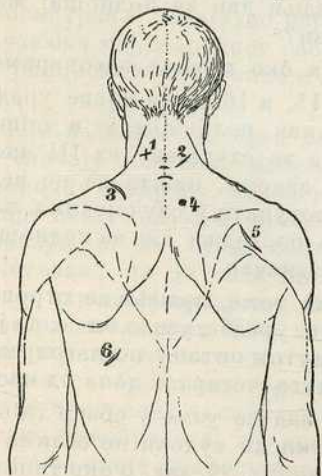
Миленко Вукићевић

ЖИВЕ СЛИКЕ

(НАСТАВАК)

V. Леђа (сл. 95).

На постеријорном делу тела медијана је замењена кичмом, која са седмим кичменим обртњем служи као полазна тачка за локализовање особених знакова на овом делу тела. Седми кичмени обртњем налази

(Сл. 95)

се испод врата, а изнад линије плећа. Код личности мршавих мало је испупчен и стога лако уочљив, док је код пуних личности изједначен са осталим обртњима.

⁴⁾ М. Ђ. Милићевић. Карађорђе у говору и у створу, Стр. 44—45. За овај случај ја сам нешто мало другојаче слушао од своје мајке и од покојног А. Чумића.

Примери:

а.) белега од чира, у облику крста, за 3 см. изнад левог кичменог обртња и за 2.5 см. у лево од кичме (1);

б.) белега у облику праве линије, величине 3 см., правца косо унутрашњег, за 1 см. изнад и у десно од седмог кичменог обртња (2);

в.) белега полукружна са издубеношћу на доле, за 7 см. у лево од седмог кичменог обртња (3);

г.) младеж у величини просног зрна за 3 см. испод седмог кичменог обртња и за 2 см. у десно од кичме (4);

д.) белега полукружна са издубеношћу на горе, величине 5 см., правца косо саољашњег, за 12 см. испод седмог кичменог обртња и за 9 см. у десно од кичме (5);

ђ.) белега у облику праве линије, величине 3|0.2 см., правца косо-саољашњег, за 24 см. испод седмог кичменог обртња а и за 6 у лево од кичме (6) и т. д.

VI. Ноге,

Веома је ретко, да се морају узимати особени знаци и са доњих делова човечјег тела, јер док на њих дође ред, испуњен је готово цео картон. У осталом, њихово описивање и локализовање бива у свему по већ изложеним принципима.

Скраћено писање особених знакова.

Да би се, у одређеним рубрикама на картону, могли уписати сви особени знаци једне личности, као и да би се то што брже учинило, Бертилон је установио наротито скраћено писање — антропометријску стенографију. Оно се састоји у скраћивању појединих речи, било помоћу њихових почетних или средњих писмена, било помоћу нарочитих, конвенционалних знакова.

Посведствена употреба овог скраћеног писања и читања утиче у толикој мери на личности које се њиме служе, да га они доцније радо претпостављају обичном читању и писању.

Примера ради, изнећемо и објаснићемо овде неколико скраћених израза, који се најчешће сусрећу у пракси, а међутим су интернационалног карактера.

Тако реч изнад представљена је помоћу једне хоризонталне линије, дужине од прилике 3 мм. и повучена с лева у десно, која на свом десном крају има један мали полукруг са отвором у десно) — C

Реч испод, чије је значење супротно значењу претходног израза, замењена је такође једном хоризонталном цртицом и полукругом, само што је њен полукруг испод хоризонталне линије, опет са отвором у десно — C

Четири стране тела: антеријорна, постеријорна, екстеријорна и инферијорна, представљене су почетним грчким писмима ових истих речи: α, π, ε, ι.

Изрази: лево и десно, који се тако често употребљују, замењени су: први помоћу знака γ, а други знаком φ

Особени знаци у облику угла и троугла, представљени су нацртима дотичних

фигура у манијатури: α и Δ, док се за изражавање односа већег или мањег, употребљују они исти знаци који и у аритметици: > и <. Тако исто употребљени су аритметички знаци и за означавање паралелног правца двају особених знакова.

Ако побројане примере са сл. 93. испишемо скраћеним знацима добићемо ова означања:

а.) блг. а. л. 2. см. х. за 3 см. — C ср. § обр. (1).

б.) блг. а. к. 1|0.2 ем. к. за 1 см. — C кр. носа (2);

в.) блг. а. л. 2 см. (х). на ср. & обр. (3);

г.) блг. а. л. 1.07 см. к. е. на & стр. носа (4);

д.) бр. в. просно зрно. за 2 см. — C е α § о. (5);

ђ.) — C скр. ф. 4. см. к. в. за 6 см. — C и § од гр. а — C § вл. (6);

ж.) бр. длакава. в. кукурузно зрно за 1.5 см. — C гр. (7).

Као што се види из ово неколико примера, скраћено писање веома је просто и лако, а с обзиром на мали простор картона, одређен за уписивање особених знакова, и врло корисно.

Циљ и употреба живих слика

Циљ је живим сликама, као и целом систему Бертилоновом, констатовање неоспорног идентитета у свако доба и на сваком месту, а њихова практична употреба од неоцењене је користи у ова три случаја:

- а. За изналажење непознатих личности;
- б. За анализацију фотографија; и
- в. За класифицирање фотографија.

* * *

а.) Изналажење непознатих личности. Главни задатак полиције сигурности у данашње доба састоји се, на првом месту, у спречавању казних дела, а на другом у истраживању и хватању њихових учинилаца. У колико први задатак поред добре полиције, зависи и од других мера: наставе, религије, морала, народног благостања, друштвеног уређења, разних хуманих установа и т. д., у толико други зависи искључиво од добро уређене полиције сигурности и способности полицијских органа.

Најобичније, а у огромној већини случаја и једино средство за изналазак криваца у бегству, јесте њихов лични опис, са чијом се употребом срећемо у најстаријим временима, и чија је вредност расла из дана у дан. У колико су се саобраћајна средства све више и више развијала, а поврат узимао све већег и већег маха, у толико се и ова вредност личног описа све више испољавала. Без тачног личног описа, данас је изlišно и помишљати на успешно трагање за кривцима који су, као што у већини случајева бива, успели да побегну по извршеном делу. Ово и јесте разлог са кога је Бертилоновим живим сликама поклоњена тако велика пажња, и због којих се отварају нарочити курсеви за органе полиције сигур-

ности у свима већим престоничким префектурама.

Говорећи о картонима за живе слике, видели смо како се они испуњују и шта све садрже. Да видимо сада како се по-

моћу ових картона, односно обавештења која су на њима, могу пронаћи лица на која се ова обавештења односе, без обзира на то, да ли су она прерушена или лично позната онима који их траже.

Примера ради претпоставимо, да је дан полицијски орган има да изнађе лице, чији се опис од пре 10, 15, па и 20 год. налази на овом картону:

Антропометријска обавештења				Хроматична обавештења					
Стас 1. м. 75.....	глава {	дужина.....	Лева нога.....	Боја левог ока {	Бр. класе.....	Брада.....	Особен. брија се.....		
Крив. леђа.....		ширина.....	Леви ср. прст.....		Ауреола угасита.....	Коса отв. плава.....	Особен.....		
Размак руку.....		Јагодице.....	Леви мали прст.....		Периферија зеленкаста.....	лице {	Пигмент.....	Усна {	
Полустас.....		Десно ухо 6:3	Леви лакат.....		Особености.....		Крв.....		Висина н. усна.....
Општи облик профила Ортогнат..... С.....				Раса.....					
Чело {	Нос {	Синуси в.....	Корен.....	Десно ухо {	Ивица поч..... в.....	Горња.....	Спољна.....	Уста {	
		Нагиб.....	Леђа..... а основа..... х.....		Опсег лоба.....	Срашћење.....	Облик разд. Д. (м.).....		Дим.....
		Висина.....	Висина испупч. (в) ширина.....		Нагиб трагуса.....	Профил (исп.).....	Ув..... Д.....		
		Ширина.....	Особ. преграда невидљива.....		Доњи превој (изд.).....	Горња.....	Облик (п.) Д.....		Брада {
Општи облик лица: дуго.....				Пуноћа.....					
Обрве {	Капци {	Место.....	Отвор.....	Борбе {	Међучни простор.....	Развијеност {	Дуж. врата в.....	ширина.....	Навике.....
		Правац.....	Облик.....		Чеоне.....		Ширина леђа.....	Правац.....	Хол.....
		Облик.....	Особен.....		Очне.....		Пас.....	Одело.....	Говор.....
		Дим.....	Испупчен.....		Усне.....		Особен.....	Разно.....	
Особен. ретке.....	Глобулен {	Особен.....	Очне дупље.....	Израз.....	Доба старости.....	26 год.....			
Боја отвор. плава									

(наставиће се)

Д. Ђ. Алимпић

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Суд општине драгосиљачке, актом својим од 28. пр. м-ца Бр. 1107, пита:

»Јован Пупавац, тежак из Драгосиљачке, венчао се са својом супругом Јулком, по гласу књиге венчаних, на дан 23. октобра 1894. год. и после венчања на 155 дана, добио је сина Ненада, који је крштен 27. марта 1895. год. и уведен у књиге крштених као брачни син Јованов, и ако то по §. 113. грађ. зак. не би могло бити, јер није протекло време од 180 дана од венчања до рођења.

У 1902. год. Јован је умро, а иза њега остала је удова Јулка са сином Ненадом, јер Јован није имао друге деце.

Јован није оставио тестаменат, којим би Ненада признао за наследника, нити има каквог другог акта, којим би Јован истицао Ненада за свога сина, сем што је уведен у књигу крштених као син Јованов (непажњом свештеника).

Одмах после смрти, удова Јованова, Јулка, преудала се и собом одвела Ненада.

После њене преудаје, оделити сиповац Јованов, Спасоје Пупавац, као наследник одмах је узео имање у своје руке и њиме по својој вољи управља и располаже.

Услед овога није ни вршен попис имања ни маса образована.

Кад је Спасоје позват да ово имање пријави у порез, он је изјавио, да је оно масено, јер, вели, он њиме рукује као старалац Ненадов, и ако за таквог није судом одређен, а маса не треба да плаћа порез по чл. 7. зак. о порезу, јер је имање испод 2. хектара пространости.

Бојазан је, да Спасоје не изигра плаћање пореза на тај начин, што се сада заклања за масу која и не постоји, а кад Ненад постане пунолетан, онда ће му он одрећи право на наследство — Ненаду — а дотле ће, пак, порез застарити за толике године.

Моли се уредништво за обавештење: шта да суд ради по овоме, како би заштитио државни интерес?»

— На ово питање одговарамо:

Из предњег питања суда види се, да он стоји у заблуди о праву Ненадовом на наследство. Јер, чим је пок. Јован дозволио, да се Ненад запише у књиге крштених као његов законити и брачни син, и у опште није истицао то питање, онда се по §. 128. и 130. грађ. зак. Ненад сматра као законити син Јованов, па по томе и као његов једини наследник, пошто друге деце нема.

Према томе, одмах после смрти Јованове требало је извршити попис и известити старатељског судију ради образложења.

Ну кад то није учињено у своје време, то треба учинити сада, како би се заштитили интереси малолетног Ненада.

Самим тим, што не стоји мишљење суда о праву наследства, отпада и бојазан, да ће се оштетити државни интереси у погледу плаћања пореза, пошто маса и не подлежи плаћању овога по чл. 7. зак. о порезу.

II.

Суд општине лугавачке, актом својим од 29. септембра ове год., Бр. 1071, пита:

»Ненад Ненадовић, из Низбрдице, пресудом овога суда кажњен је са три дана затвора због самовлашћа.

Ова му је пресуда саопштена 11. септембра тек. год., а он је жалбу поднео 15. тек. месеца.

Према овоме жалба би његова била неблагоприятна.

Али, како је 14. септембар, као последњи дан за подношај жалбе био празничан (Крстов-дан), то се моли уредништво за обавештење: да ли је жалба, дата 15. септембра *благовремена*, пошто се у § 15. и 16. полиц. уредбе рок за жалбу одређује свега три дана?

Исто тако нека изволи објаснити: како би се узело у грађанским споровима, кад би последњи дан за подношај жалбе био празничан?»

— На ово питање одговарамо:

У §. 15. и 16. полицијске уредбе, која је поступак полицијским и општинским властима за случајеве из III части кривичнога закона, ништа се не вели, како ће се поступати у случајевима, кад се догоди, да последњи дан за подношај жалбе буде празничан

Према томе, држећи се строго § 15. и 16. полиц. уредбе, узело би се, да је жалба, у истакнутом питању неблагоприятна, пошто је дата четвртог дана од саопштења.

Али кад се узме у обзир та околност, да општински судови по селима не раде сваки дан (чл. 90. зак. о општинама), онда нема разлога одступати од принципа, постављеног у § 15. кривичног судског поступка, по коме се у случајевима, кад последњи дан рока за жалбу падне у дане, кад суд не ради, узима за дан рока припадни дан суда.

Према овоме, наше је мишљење: да § 15. крив. суд. пост. важи и за случајеве из III части кривичнога закона у колико додирује ово питање, кад по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Улицејском уредбом то није изречно друкчије регулисано.

У осталом, у сваком случају жалбу треба спровести суду, па ће он решавати и о овој околности.

Што се тиче питања: како би се узело у грађанским споровима, кад би последњи дан за подношај жалбе био празничан, ми одговарамо, да се по § 118 грађ. суд. поступка, такође сматра да је жалба благовремена, ако је дага одмах првога раднога дана по празнику, када је био последњи дан за подношај жалбе.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ЗЛОЧИНЦИ

од Др. Линденау-а*)

Још у једној мојој ранијој расправи ја сам скренуо пажњу на то, да за социолошко испитивање типичних злочинстава најпоузданије полазне тачке дају нормалне појаве друштвеног живота, које је испитала и описала научна Народна Економија. Јер злочинство није самосталан продукт друштвеног организма, већ измет, који се хвата за поједине нормалне друштвене установе. Поред брака постоји проституција, сваки позив, сваки облик настањивања људског, сваки облик државе и привреде, свака велика варош и село, република и монархија, капиталистички и комунистички начин рада производе и себи својствене криминалне појаве.

Један споредан продукт ове врсте јесте и интернационално злочинство, у коме треба да гледамо болесну страну међународног саобраћаја, а то је појава, чије је привредно-правно испитивање наше друштво поставило себи као специјалан задатак. С правом дакле могу претпоставити, да се ви интересујете за кривично-правно посматрање социјално најопаснијег изопачавања међународног саобраћаја — за интернационалне злочинце и злочинства.

Сасвим је излишно да пред вама говорим о значају развића саобраћаја за модерну народну привреду. Шмолер у свом делу „Нацрт опште науке о народној привреди“ заслужује да му се безусловно одобри поставка, да је сада наступила револуција у народној привреди, каква се није десила за последњих 6000 година, а чији главни узроци, по његовом тврђењу, леже у новим саобраћајним средствима, која су како привредни тако и политички живот сасвим преобразила, а у исто доба произвела најважније психолошке и моралне последице. Како је пак злочин социјална појава, онда је овај социјалан преврат морао родити и нове злочине, пошто свака друштвена појава има и своје кривичне стране, свако време и своја сгипна прогја (њему својствена злочинства). Али криминолошки значај модерног раз-

вића саобраћаја има још један нарочити основ. Злочинац није само социјалан феномен, већ у исто доба човек, који мисли, а често и врло оштроуман — па с тога је по правилу и одговоран за своје поступке. Он је продукат развића, али га он у исто доба и потпомаже. Најбољи доказ за ово даје нам користовање „конјектуром.“ које се врло често даје посматрати код злочинаца од заната! Злочинац располаже у врло великом степену способношћу, да се прилагоди привредном развићу. Овде се дешава једна врста mimicry у борби за опстанак. Било би управо загонетно, кад се злочинци не би користили за привреду тако значајном цинковском конјектуром модерног развића саобраћаја. Ово је пак користовање у истини наступило у два правца: лакоћа саобраћаја искористована је прво за покретљивост самих злочинаца и злочиних дела. Али модерни злочинци исто су тако запазили, да развиће права није могло никад ићи у корак са развићем саобраћаја. Слабост међународног правосуђа постала је меродаван фактор у плановима злочинаца, што нам показује кратко историјско употребљење најважнијих злочиначких типова почетком 19. и 20. века. У почетку 19. столећа страх и трепет су становништву страшне разбојничке дружине, које су узимале Рајну као ослонац својих разбојничких дела, користећи се политичком раздробљеношћу и непрестаном изменом државних граница у овом пределу, и рачунајући с разлогом на то, да суревњивост суседних малих држава искључује свако енергично гоњење. И одиста савлађивање ових зликоваца постигло се тек удруженом снагом дотичних земаља. Данас, у почетку 20. столећа, далеко су раширене границе правнога саобраћаја услед постигнутог државног и правног јединства у Немачкој. Али ове проширене границе тешко да мање спречавају гоњење зликоваца но што је било пре стотину година. То је пак модерни зликовац врло добро увидео. Он је, следујући међународном саобраћају, смело прешао земаљске границе, и од отежавања међународнога правнога саобраћаја вуче корист исто онако као пре сто година разбојничке дружине од политичке раздробљености у Немачкој. Тако је постао тип модернога интернационалнога злочинца, кога ћемо сада изближе посматрати.

Овом излагању служиће као основ ових пет класа:

1. Злочинци, који беже.
2. Насељени странци као злочинци.
3. Интернационалне скитнице.
4. Злочинци професионални који путују.
5. Интернационални организовани злочинци.

Ове класе неће да представљају типове у смислу научне криминологије, која у главном још није даље дотерала од разликовања између злочинаца из навике и случајних злочинаца — супротност, која је нашла израза и у нашој подели класа, изабраној само ради увећања очигледности. Класу 1. и 2. сачињавају поглавито случајни злочинци, класу 3., 4. и 5. представници хроничног криминалитета.

1. Злочинци, који беже.

Међународни однос појављује се овде искључиво у бегству, дакле после извршеног злочиног дела. Само пак учињено злочинство слободно је од интернационалних елемената. Бегство је типична појава пратиља тешких злочинстава, извршених од случајних злочинаца. Ово пак нарочито важи о убиству, које, као што је познато, доста ретко извршују злочинци од заната, већ се већином појављује као непромишљено дело од стране новајлија или као очајни корак. За често бегство убица навешћу неколико примера из најновијег времена. Убице: брачни пар Генци, из Берлина, ухваћен је у Бразилији, убица своје жене Валтер, из Берлина, у Холандији, брачни пар Хубер, из Минхена, у Северној Немачкој, убица Вебер, из Берлина, у Калишу, у Русији. При бегству претпостављају се, као што и горе изложени примери показују, три правца. Често покушава злочинац да утекне у свој завичај, куда га у првом реду природни инстинкт мами. При томе се узима у обзир начело неиздавања домородаца, нарочито што се учинилац кажњивог дела нада — на жалост у највише случајева с разлогом — да ће доказивање његове кривице, кад се кривична парница води у завичају, далеко од места учињеног дела, бити скопчана с великим тешкоћама, или да ће поротници бити наклоњени да блаже суде о убиству једнога странца. За тим је врло често омиљени пут спасења злочинцима бегство преко океана, пошто задржавање у Америци увећава вероватност, да ће злочинац избећи гоњење. Најзад често злочинци траже уточишта у великим средиштима светскога саобраћаја, у главним варошима, у којима је проналазак учиниоца дела ванредно отежан и поред строгог полицијског надзора.

(наставиће се)

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

Т Р А Ж И С Е

Марка Н. . слугу, родом из Јадра, окривљеног због крађе, тражи начелник среза посаво-тамнавског актом Бр. 8892. Пронађеног Марка треба стражарно спровести среској власти.

П О Т Е Р Е

Илија Ст. Марић, тежак из Шарбановца у срезу бољевачком, има да се узме на одговор за две крађе коња, али је побегао познано куда. Он је стар око 50 година, средњег раста, просед, упалих образа, носа изломљена. На једној руди кажипрет му је укрућен. Носи црно, кратко гуњче и беле влашке чакшире, а на глави првен, стари фес или влашку шубару; на ногама опанке. Говори српски и влашки, а веома је одан шверцовању коња. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Илијом изврше потеру и о резултату известе начелника среза бољевачког с позивом на Бр. 13723.

Јевта Лазић, кројачки радник, извршио је у Београду једну утају и побегао. Он је

*) Ово интересантно и поучно предавање држао је Др. Линденау, виши полицијски чиновник, у „Међународном удружењу за упоредну правну и економску науку“ у Берлину, 27. маја 1905 године.

стар 29—30 год., стаса малог, косе риђо-заворене, а таквих истих и бркова, очију упалих и крвавих. Позивају се полицијске и општинске власти да га у својим домаћима живо потраже и пронађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 33802.

Риста Велић, кафедија из Прокупља, решењем прокупачког првостепеног суда стављен је под суд и у притвор због опасне крађе. Риста је у бегству, па с тога начелство округа топличког позива све полицијске и општинске власти да га у својим домаћима живо потраже и пронађеног њему стражарно спроведу с позивом на акт Бр. 7783. Риста има 35—36 год., средњег је стаса, смеђ је, на десну ногу нарамљује.

Три непозната зликовца убили су 1. ов. м-ца Горчу Петровића, председника општине крушевичке на његовом имању, а његовог сина смртно су ранили. Један од зликоваца стар је 30 год., сувоњав, очију зелених, бркова увијених; други је стар 25 год., сувоњав, црномањаст, бркова малих; трећи је средњег раста, и погрљен. Позивају се све полицијске и општинске власти, да зликовце најживље потраже и нађене спроведу начелнику среза власитиначког с позивом на Бр. 9772.

Миља, жена **Николе Павловића**, из Јагодине, побегла је 5. т. м-ца из ходника канцеларије среза беличкога, где је одговарала за крађу. Миља је стара 40 година, средњег стаса, сувоњавна, у лицу плава; на себи има првену порхетску реклу и сукњу, на глави белу мараму, а на ногама чарапе, без обуће. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за Миљом трагају, и у случају проналаска депуте је поменути начелнику с позивом на депешу начелства округа моравског Бр. 11631.

Непознати крадљивац поћу између 3 и 4 ов. м-ца украо је **Димитрију Ранчићу**, из Калугерева, једног коња, лаке беле, старог 7 год. без ровања. Позивају се све полицијске и општинске власти, да крадљивца и покрађу најживље потраже и нађене спроведу начелнику ср. у Бабушницу, с позивом на Бр. 8169.

Два непозната зликовца, наоружана пушкама, поћу између 29. и 30. септембра т. г. напали су на **Милана Васиљевића**, тежака из Слатине у округу тимочком, тукли га камчијама и изнудили му 100 динара. Оба су зликовца непозната, у сукненом оделу, један повисок, други омамен. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за зликовцима трагају и резултату известе начелника среза зајечарског с позивом на Бр. 14294.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У Неготину је 12. пр. м-ца ухваћен **Илија Соломон**, тежак из Давидовца у срезу кључком, који је отумарао из свога села још у априлу месецу тек. године, а до сада се о њему ништа није знало. Начелник среза кључког известио је иследну власт среза неготинскога, да је Илија, према уверавању његове фамилије, један од окорелих и опасних зликоваца. Код њега је претресом нађено 93·20 динара, и то 90 динара у новчаницама од по десет динара, а 3·20 динара у сребру и никлу. На једној од банкнота, у доњем крају, стоји мајвазом написано име: **Димитрије Ђорђевић**, трговац из В. Плана.

Илија је пре четири године био осуђен од стране неготинског првостепеног суда на 6 месеца затвора за крађу стоке, те по томе и осталим околностима пала је основава сумња на њега, да је у друштву са још неким непознатим зликовцима извршио разбојништва над Маријом, удовом Јована Марјановића из Јабуковца, и над **Димитријем Симоновићем**, тежак из Штубика. Кад је начелник среза неготинског сучио Илију са Маријом и **Димитријем**, обоје су познали у њему једнога од зликоваца, који су над њима извршили разбојништва, те су га за та дела и оптужили. Решењем иследне власти Бр. 9896. од 12. пр. м-ца Илија је стављен под истрагу, у притвор и оков, те се сада води даље ислеђење над њим, али он не признаје дело.

Илија је стар 26 година, средњег раста, добро развијен, дугуљаста лица, дугачке косе, а у опште је смеђ.

Од одела има на себи капут и панталоне од црнога сукна, кошуљу од сељачког платна на прсима извезену, на глави дугачку шубару, а на ногама опанке и сељачке чарапе.

Износимо његову слику, не би ли га још ко познао или знао да је учинио где какво казниво дело, те се свако моли да о томе извести начелника среза неготинскога с позивом на Бр. 10132 — АБр. 1334.

Слика овога лица изношена је у 47. броју «Полиц. Гласника» од прошле године поводом преваре, коју је учинио овде у Београду према једном сељаку из Колубаре, наплативши за њега цену од шљиварског трговца за продате шљиве. Тада је према опису по потерници Управе гр. Београда био ухваћен, но суд га је на претресу пустио, јер приватни тужилац поред већ претријене штете није хтео и за таксу бацити паре.

Но полиција, нарочито београдска, гањала га је и није му дала ока отворити, ма да је он покушавао да се настани у Београду, као великој вароши и трговачком центру, где би могао своју делатност применити.

За то је изабрао друго место, где га ни власт ни људи не познају, те свој занат може лакше обављати, а то је опет велика варош — буњевачка Суботица у Угарској.

Тамо он од подужега времена живи од превара, које махом врши на возу према Србима који туда пролазе. Кад тамо стапе воз он уђе унутра, представи се обично као трговац са шљивама или свињама из Србије, или као син таквог једног трговца, коме је у очекивању робе нестало трошка и т. д. те на тај начин искамчи «на зајам» по коју банку. Многи му дају само с тога, што га се пред странцима не могу на други начин да отарасе.

Многи наши путници жалели су се београдској полицији на ово лице, за које је несумњиво утврђено да је исти **Милан Јаковљевић**, родом из Вел. Дренове у окр. крушевач-

ком, један млад, интелгентан и врло пријатне спољашности човек, у чистом, лепом и утегнутом, сукненом оделу, те збиља чини утисак каквога нашег трговца извозника.

Он је раније био коцкар, али после једне осуде мауо је се тога и почео је вршити преваре, пошто се ту лакше пролази.

Београдска је полиција скренула пажњу суботичкој полицији на овог «трговца», а овим се чине пажљивим наши путници, да овој варијанти не верују, ако би покушало да разним лажама изврши агентат на њихову кесу у туђем свету, где се обично сваки лако сажали.